

IDAHOKO EUSKALDUNEKIN

Snake River-aren hildotik eta lurralde idorretan barrena joan ondoren, gure Boeing 727ak Ekainaren Igoan Boise-ko aireportuko lurra ikutu zuenean, eta leihatilatik hangar batetan "Idaho" hitza irakurri genuenean, halako zirrara harrigarri batek astindu zuen gure bihotza: Idaho! (= "ai-da-ho" esan behar). Bagenekien, euskaldun guztiak dakiten bezalatsu, aspalditik jo izaten dutela hara gure artzainek eta baserritarrek; baina, besterik ba ote genekien zehatz? Ezetz erantzun beharko.

Aurten bazeogen Idahon orain arte sekulan egina ez zena: euskal folkloze oratutako jai eder bat; eta euskaldun jendetza gaitza espero zen Boise-n egun horietarako. Eta halaxe gertatu zen: igandean batez ere, Ekainaren 4ean, leku guztiatikako euskaldunak bildu ziren hara milaka: Idaho guztiatik, Coloradoatik, Nevadatik, Oregonetik, Californiatik, Mexikotik beretik gure hiru adiskide: ehunka eta mila kilometro eginda, han ziren gure anak, alai eta zalapartasu, txapelak zabal, euskal itxura ezin ukatua. 50.000 bizi dira gaur Idahon, Nevadan eta Californian; beste milaka batzuk gainerakoetan. Boisen bertan (Idaho-ko hiriburuan) bost bat mila.

EUSKALDUN PUNTUZKO BAT BOISEN

Pizkunde honen sustraian, beste beste, gizon isil apal bat: Pete Zenarruza. Idahon sortua (Sun Valley-n haren aita eta ama agurtzeko ohorea izan dugu: 1907an Bizkaitik Joanak!), gaur 54 urte, artzain ibilia, bizkaiteraz lasai hitz egiteko gauza, Zenarruza jauna Idaho-ko Erresumako "Secretary of State" (alegia, Erresumako gobernaria edo, nolapait esateko) eta hango euskaldunen buruzagia da. Euskaldun jator gisa hitz gutxi-tako eta espantuen etsai, daukan postu gorenetik saiatzen ari da, eta lortzen, Idahoko jendea elkartzen eta esnatzen. Hegazkilari trebe bikaina (geronek izan dugu frogia eder bat Stanley Valley-ra eta Sun Valley-ra bere hegazkintzo horien eraman gaitularik), gidu-garaiari hegazkilarien erakaste izana, miloi bat "mile" eginak ditu hegaz. Zenarruza, beraz, bere hegazkina hartzea eta guk bizikleta hartzea... hor nunbait?

Gure zai zegoen Zenarruza aireportuan; eta elkarrekin trukatut genituen lehenengo hitzak euskaraz izan ziren. Aireportuan zeuden bizkaitar andere batzuk memento bat-tarik; eta euskaraz entzun gintuzten; berro-berro eta besterik gabe musuz bete gintuzten. Hizkuntzak

ematen duen ahaidetasuna ez baita hutsaren hurrena!

JAIA

Jaiak berak bi egunez iraun du; baina ostiralean bertan (Ekainaren 2an) bazeogen lehendabiziko dantza eta kanta-saio bat. Miren Eguzkine Azaolak eraman zizun, kitarra eskuan eta edertasuna begitarrean, kantu berriaren zantzua. Ikusgarrien aurkezpena ingelesez egin zen osoki; eta xehetasun honek eman zizun erdararen arrotasunaren neurri egoki bat. Inglesez euskal festa batetan?

Igandean euskarazko meza eman zen belardian. Aldarea eta banderak eguzki diraditsua argiturik, bazeukan ikuskari harek sekulan ahaztuko ez dugun kutsua. Han bizi den Aita Garatea mintzatu zitzaigun jator eta ausarki; eta Aita Etxebarriaren zuzendaritzapean entzun ziren bazter haletan gure euskal kanturik ezagunenak.

ITZALEAN ARI IZAN DIRAN LANGILEAK

Hori guztia lortzeko, barruki gaitz hartako erakustokiak eraikitze, folkloze-saioak prestatzeko, jendea biltzeko, karraskan lan-egin behar izan da. Eta gisa da izen batzud agerraraztea.

Joe Eiguren ezagutu dugu: egun hauek emana zuten argitara, ingelesez, Euskal Herriari buruzko bere liburua berria. Eigurenek ematen ditu bestalde han euskarazko eskolak. Berriki emaztea galduta, Eiguren-ek hartu gintuen haserak-haseratik adiside antzean, baita Lekeitioko doinua galanki eman ere.

Lehenagotik ere ezaguna (orain dela bi urte Euskal Herriari izana) eta Zenarruzaren eta Eigurenen laguntzaile zintze, Mirenek harrera bihozkorra eman zizun eta festa-eraikearen laguntza aparta eskaini.

Beste anfolatzaile bat, euskaltzale gartsua: Diana Urresti ("Diana", hangoen modura esateko). Andereño izateko errabian, eta euskaraz horretarako hobeki ez jakiteko nardatua, Diamak txalo gutzera merezi du.

Julius Bilbao aipa dezadan ondoan: euskaraz gutxi jakin arren, euskaltzale fina da eta nortasun handikoa. Honen aita ere ezagutu dugu, Cascaden duen ostatuan, Boiseko Ipparaldean. Bai aitaren gan bai semearengan Bizkaiko garrara atxeman dugu fin.

Euskaltzale gartsuak ere Erkiaga, Beristain eta Hormaetxea adiskideak, azkeneko hau Boise-ko Euskal Etxeko buru.

Denoi hemendik, lerro hauen bidez, gure zorion-opa eta eskerririk beroenak.

RI EUSKAL IRRATI

Eskualde urrun haletan, igandero entzun daiteke euskara irratiari, eta luzaz. Eta irrati-sail horien buruzagi eta sustatzaile, bi bizkaitar jator (Bidenabar esan dezadan: Idaho-ko euskaldunak bizkaitarrak dira % 99-tan... gutxienez!).

Boise-koan andere bat: Espe Alegria; eta Elko-koan (Nevadan haur beraz) Lopategi, bertsolariaren anaia. Biek egiten dute lan hiri inoren laguntzarik gabe. Biek errezebitu gaituzte ezin hobeki, baita antena eskaini ere.

Bioi hemendik, txalo eta mila esker anitz.

EUSKALDUNAK? AMERIKARRAK?

Ia berezuntzarik gabe, hau da Idahon aurkitu dugun gertakari-legea.

Lehenengo belaunean, jatorriz Bizkaiko baserritar, euskaldun hutsak eta bihotza Euskal Herriari, baina heziketarik ez; inglesa ezagutu ez, edo gaizki, eta bizimodu garratza eta zaila "ranch" bakarti urrunetan.

Bigarren belaunean, euskara etxean ikasia eta inglesa kanpoan, Idaho-ko euskaldun mordo hau euskaldun dago oraindik; baina ez du Euskal Herriari itzultzeko gogorik erakusten. Ameriketako euskaldunena da. Bizimodu erraztegia izanik (edo gutziz erraza askotan!) belauk honek euskal garra badu, baina oinak han finkaturik.

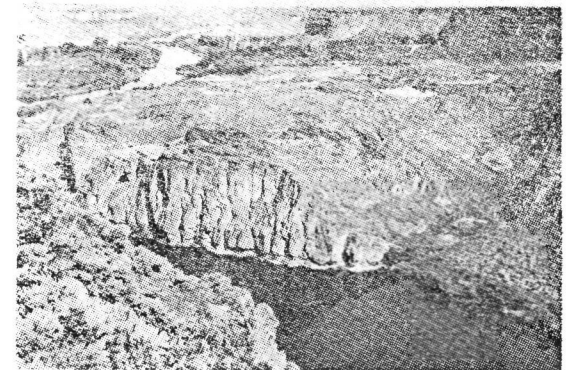
Hirugarren belaunean, berriz, euskara galduta da (ez beti halere: hirugarren belauneko euskaldun batzuk ezagutu ditugu). Eta hemen bilketa bat egin behar Alde batetik, batzuk, gehienak, errotik amerikartuak; baina beste batzuk, gutxi izanik ere, Euskal Herriarekiko grina azkar batek eraginak, euskaldun sustraitzeko amorroan, baita Euskal Herriarekiko erortzeko gogo nabarmenak eraginak dira.

BIZIMOLDEAZ BI HITZ

Boise-ko bizimoduak atsegin ematen

Pete Zenarruza, Idaho-ko Sekretarioa

Boise ondoko Snake-River gogorra

Boise-ko Kapitola, lorategi edereta kattagorri ugariz ingurutua.

ten du. Boise ez da Chicago, Los Angeles edo New York. Boisek 80.000 biztuanle ditu; eta hiri baketsua da. Jendea ez da apartamentuan bizi, kilometrotan barrena sakabanaturik dauden etxetxo eta xaletetan baizik. Ezagutu ditugun euskaldunek etxe ederrak dituzte, askotan bizpahiru kotxe edo, errediza eta apaindura bikainak; eta, hitz batez, ekonomiarik alde-rik, amerikar bizi-maila orosoan bide daude. Honen ondorioak ezagun dira pentsakeran.

Boisen ez da beltzik ageri. Indio bakan batzuk (ez baita oso urrun, Hegoaldetik, Owyhee-ko "erreserba"); baita espantolez mintzo diren "chicano" batzuk; beren kaseta iraultzaileak katean saltzen ari zen horietako batekin buruz buru hitz egiteko aukera izan genuen Boisen bertan.

Elko-n: Boise-tik 400 km. tara, gipuzkoar batzuk ezagutu genituen. Elko ez baita Idaho; eta hango joko-grinak eta kabaretismoak harrituta utzi gintuzten. Baina Nevada ez da Idaho; eta Nevadan hori guztia libro da, prostituzioa eta dibortzioa bezala. Elko herri txikia da: 8.000 biztuanle; eta hauek mila bat euskaldunak.

DATORREN URTEAN BI IKASTOLA "FAR WEST"EN

Bai jaunak: hauxe da asmoa. San Francisco zabalduko bide da bat; eta Boisen, Miren Rementeria andereño delarik, beste bat. Urdara honetaz ere izango dira horretarako harremanak, hain zuzen, gauzak zehatz jartzeko. Bi ikastola hauek "Seaska" beritaz ikastola-elkartearen menpean ibiliko dira.

Eta Boisen neronek ikusi dudanez badaude beste bi andere, gutxienez, ikastola bana beren gain hartzeko gertu.

Geroak eranen...

—oO—

Egun hauek dator, Jon Bilbao erakaslearekin, Reno-ko eta Boise-ko ikaste mordo bat, hirugarren belaunekoa. Zertara? Euskara ikastera, Euskal Herriarekiko eraginak, gurekin anaitasunezko lotura egitera. Uztaritzen eta Arantzazun izango ditugu Uztailari eta Abuztuan.

Egingo ahal diegu merezi duten harrera!

LARRSORO